

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзӯи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ)

Шиносоӣ бо автореферати диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад нишон медиҳад, ки таҳқиқот ба дарки илмии дигаргуншавии муҳити геополитикии Осиёи Марказӣ равона гардидааст. Муаллиф минтақаро дар робита бо тағйирёбии тартиботи ҷаҳонӣ, афзоиши вобастагии байнидавлатӣ, рақобат барои захираҳо ва роҳҳои коммуникатсионӣ, инчунин зарурати таъмини амнияти дастаҷамъӣ меомӯзад. Чунин гузориши масъала барои илми сиёсатшиносӣ муҳим аст, зеро имкон медиҳад, ки таъсири омилҳои берунӣ ба суботи дохилӣ, соҳибхитиёрӣ ва интихоби стратегии давлатҳои минтақа дар як низоми воҳид арзёбӣ карда шавад.

Сохтори таҳқиқоти довталаб аз се боб ва шаш зербоб иборат буда, ҳар кадоми онҳо вазифаи муайяни маърифатиро иҷро менамояд. Дар боби аввал дастгоҳи мафҳумӣ ва асосҳои концептуалии таҳқиқ фароҳам оварда шудааст. Дар боби дуюм муҳити рақобатнок ва ҳамкориҳои акторҳои хориҷӣ дар сатҳи минтақа шарҳ дода шудааст. Дар боби сеюм масъалаҳои таъмини амният ва роҳҳои рушди минбаъда ҷамъбаст гардидааст. Чунин сохтор имкон додааст, ки назария, воқеияти сиёсӣ ва тавсияҳои амалӣ пай дар пай мавриди баррасӣ қарор гиранд. Методҳои системавӣ, муқоисавӣ, таърихӣ, институтсионалӣ, сохторию функционалӣ, диалектикӣ ва таҳлили геополитикӣ ба хусусияти бисёрҷанбаи объекти таҳқиқ мувофиқат менамоянд.

Дар таҳқиқоти довталаб таҳаввули тафаккури геополитикӣ аз детерминизми ҷуғрофӣ ва назарияҳои классикии назорати фазо то мафҳумҳои геоиктисод, нуруи нарма, геополитикаи киберӣ ва ҷомеаи шабакавӣ таҳлил шудааст. Чунин баррасӣ нишон медиҳад, ки қудрат дар муносибатҳои байналмилалӣ муосир танҳо бо захираҳои ҳарбӣ маҳдуд намегардад ва фишангҳои молиявӣ, технологӣ, иттилоотӣ ва фарҳангиро низ дар бар мегирад. Дар автореферат ҷаҳонишавӣ ҳамчун раванди дорои натиҷаҳои зиддунақиз арзёбӣ мешавад: он барои рушд ва ҳамгироӣ шароит фароҳам меорад, аммо ҳамзамон ба мустақилияти қарорҳои давлатӣ ва ҳифзи хувияти миллӣ таъсир мерасонад.

Таҳлили минтақавӣ фарқияти манфиатҳо ва воситаҳои ҳузури акторҳои хориҷиро ошкор менамояд. Дар автореферат сармоягузорӣ ба инфрасохтор ва энергетика, ҳамгироии иқтисодӣ, ҳамкориҳои низомию техникӣ, барномаҳои

амниятӣ, таълимӣ ва таъсири фарҳангӣ ҳамчун абзорҳои асосии ҳузури беруна нишон дода шудаанд. Муаллиф ба он тавачҷуҳ мекунад, ки давлатҳои Осиёи Марказӣ кӯшиш менамоянд манфиатҳои ҳамкорӣ бо шарикони гуногунро истифода бурда, мустақилияти сиёсати хориҷии худро нигоҳдоранд. Аз ин ҷиҳат, сиёсати мутавозин на танҳо шакли муносибатҳои хориҷӣ, балки воситаи коҳиш додани осебпазирии геополитикӣ арзёбӣ мегардад.

Қисмати ба амнияти минтақавӣ бахшидашуда таҳдидҳои марбут ба Афғонистон, терроризм, экстремизм, гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир, муҳочирати ғайриқонуний ва баҳсҳои марзиро фаро мегирад. Фаъолияти созмонҳои минтақавӣ аз нигоҳи мубодилаи иттилоот, машқҳои муштарак, назорати марзӣ, кафолатҳои амниятӣ ва ҳамгироии иқтисодӣ арзёбӣ шудааст. Дар баробари имкониятҳои ин механизмҳо, тафовути манфиатҳо ва номутавозинии имкониятҳои иштирокчиён низ зикр мегарданд. Чунин муносибат ба муаллиф имкон додааст, ки суботи минтақавиро натиҷаи ҳамбастагии амнияти миллӣ, ҳамкориҳои байнидавлатӣ ва рушди иқтисодӣ маънидод намояд.

Ҳангоми арзёбии дурнамои минтақа диққати асосӣ ба омилҳои равона шудааст, ки қобилияти мутобикшавии давлатҳоро ба вазъи тағйирёбанда зиёд менамоянд. Рушди долонҳои алтернативии нақлиётӣ, рақамикунони чараёни боркашонӣ, ҳамоҳангсозии расмиёти гумрукӣ, тақвияти ҳифзи сармоягузорӣ, рушди агробизнес ва энергетикаи барқароршаванда, таҳкими маориф ва омодаسازی кадрҳои баландихтисос аз ҷумлаи чунин омилҳо мебошанд. Тавсияҳои ниҳой низ ҳамин мантиқро идома дода, сиёсати бисёрсамта, ҳамгироии дохилиминтақавӣ, диверсификатсияи робитаҳои иқтисодӣ ва саводнокии иттилоотиро ҳамчун самтҳои баланд бардоштани устуворӣ пешниҳод меkunанд.

Ҷанбаи нави таҳқиқ дар пайвастании марҳалаҳои рушди назарияи геополитикӣ бо тағйироти воқеии Осиёи Марказӣ, муайян намудани омилҳои пайдоиши бархӯрди манфиатҳо ва арзёбии механизмҳои таҳкими вазъи сиёсии минтақа ифода меёбад. Дар доираи натиҷаҳои кор нақш ва мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амнияти минтақавӣ низ муайян шудааст. Хулосаҳо аз муҳтавои бобҳо бармеоянд ва тавсияҳои амалӣ ба самтҳои дар таҳқиқ баррасишуда алоқамандӣ доранд. Доираи адабиёти илмӣ, санадҳо ва маводи таҳлилӣ, инчунин ба таъби расидани натиҷаҳои асосӣ дар интишороти илмӣ аз анҷом ёфтани марҳалаҳои зарурии таҳқиқ шаҳодат медиҳанд.

Дар баробари паҳлуҳои мусбати таҳқиқот, дар он баъзе норасоиҳо низ ба назар мерасанд:

1. Дар таҳқиқот нақш ва мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амнияти минтақавӣ муайян карда шудааст, аммо шаклҳо ва механизмҳои амалии иштироки кишвар дар таҳкими ҳамкориҳои амниятии Осиёи Марказӣ метавонистанд мушаххастар нишон дода шаванд.

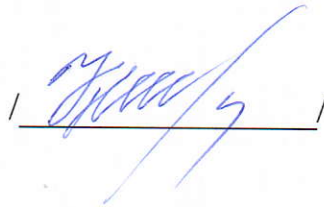
2. Агар дар таҳқиқот таъсири равандҳои геополитикии Шарқи Наздик ба амнияти Осиёи Марказӣ нишон дода мешуд, арзиши илмӣ таҳқиқот боз ҳам бештар мегардид.

Эродҳои мазкур хусусияти тавсиявӣ дошта, ба муҳтавои илмӣ, аҳаммияти назариявӣ амалӣ ва натиҷаҳои асосии диссертатсия таъсири ҷиддӣ намерасонанд. Автореферат муҳтавои асосии таҳқиқот, навгонӣ, нуктаҳои ғимояшаванда, ҳулосаҳо ва тавсияҳои муаллифро дар худ таҷассум менамояд.

Дар маҷмӯъ, довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар таҳқиқи равандҳои геополитикӣ ва муайян намудани таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ натиҷаҳои қобили таваҷҷуҳи илмӣ ба даст овардааст. Бо назардошти сатҳи таҳлили масъала, натиҷаҳои пешниҳодшуда ва аҳаммияти назариявӣ амалии онҳо ҳулоса намудан мумкин аст, ки довталаб сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) мебошад.

Тақриздиханда:

Доктори илмҳои сиёсӣ,
профессори кафедраи равандҳои
сиёсӣ дар Тоҷикистони факултети
фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
Сафарализода Хучамурод Қуддусӣ

/ /

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи Фирдавсӣ,
кӯчаи Н.Қарабоев, 150/2, ҳ.52.

Тел.: +992988127383

E-mail: quddusov@mail.ru

Имзои Сафарализода Х.Қ.ро тасдиқ менамоям.

Сардори Раёсати кадрҳо

ва корҳои махсуси ДМТ / / Шодихонзода Э.Ш.

Суроғани муассиса:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.

Тел.: (+992 37) 221-77-11

E-mail: tnu.int.re@gmail.com

Сомонаи расмӣ: www.tnu.tj

05 сентябри соли 2026